

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1889. l.

XXIX. leto.

O otroškem strahu.

Spisal Ivo Trošt.

I.

Dandanašnji, v prosvetljenem devetnajstem stoletji govoriti o strahu in strahovih užé ni več v modi. Kdor užé količkaj trka na svojo omiko ter kaže na svoje predstudije in po-studije, s tem seveda tudi na šolskih klopeh raztrpane hlače, vsak trdi, da ne veruje v strahove, da jih ni, norčuje se s strahopetci ter počénja raznovrstne protidokaze — umevno, da le o belem dnevu. Če ga pa na poti dohití samega noč, spreletava ga, če ne užé prej, ob jednajsti uri strah, groza in — kurja polt. Ko v ograji kaj zasúmi, odmah se mu lasje naježe in peta začné nehoté s hitrejšim vzdigovanjem pomikati urneje tudi gornji del telesa naprej. Podnevni junak in neustrašljivec ubira jo sedaj prav po — ne po zakonu — po zajeje. Ne misli, ali se prsa dvigajo hitro ali počasi, samo da je prej z onega užasnega mesta. Kaj pa je bilo, da je možaka, trdečega da ni strahopetec, tako zapodilo v beg? Nič. Suho peresce je palo z drevesa ter poščrzalo po tleh. On . . . on je pa baš tedaj mislil — da ni strahov.

Kolikrat se dogaja, da ljudstvo zaznamuje kako mesto strašljivim, prav vsled nedolžnega slučaja. Kdor se tedaj ustraši ter pridere v strašnem diru do ljudi, gotovo ne bode priznal, da ga je „nič“ ostrašil. Če s pomočjo svoje trdne ideje ni videl ničesar (kar je tudi naravna istina), izmislí si pošasti in vse mogoče nestvore, ki so drvili za njim, samo da si pomaga iz zadrege. Res je sitno, da bi človek kar vpríčo ljudi sam sebe spoznal strahopetcem. Zakaj si ne bi pomagal, kakor vé in zna. Svaha upravičuje sredstva, pravijo. Tako je bilo, je in bode, osvedočen sem, da tudi potem, ko bodo čestiti tovariši „Tovariša“ prečítali ta članek ter priznali toli poudarjano resnico: ni strahov. Nam izročena deca mora biti vzgojena v ti misli, da, v meso in kri ji mora preiti: ni strahov. I nam so v svoji mladosti zabijali v glavo, da ni strahov, s svojim dejanjem in govorjenjem so pa kazali, da sami verujejo v strahove; česa se pa otrok raje drží, besed ali vzgledov, to vemo. Zato pa kažimo z dejanjem in besedo neresničnost tega, s svojim vzgledom in svojim prepričanjem uničujmo deci predsodke. Ta napaka ni samo zdravju nevarna, marveč tudi vzgoji škodljiva. Za sedaj pa recimo z drugimi: ni strahov.

Vsaka beseda je znak nekega pojma. Beseda strah mora imeti tudi svoj pojem. Vsak pojem pa znači neko bistvovanje, torej nekaj, kar je, ne, kar ni. Ločiti pa treba strah in strahove. Strah je čutenje na neke mrzkosti zastran pričakovanja kakega zla. To je naravni strah. Ima pa svoje stopinje, kakor vsak afekt. Nekoji ločijo strah takole: 1. boječnost, 2. tesnost, 3. obupljivost, 4. strah, 5. groza, 6. presenečenje. Pri otrocih so dokaj obične prve tri vrste, koje bi lahko nazivali nižje vrste strahu, ker niso tako zelo nevarne. Zadnjih treh se pa moramo čuvati. Otrok je lahko s samo jednim takim činom nesrečen za vse življenje. Po prevelikem presenečenju se vzbujajo živci in posledki temu so jako nevarni osobito mali deci. Boječnost in strašljivost sta otrokom dokaj navadni. Morda je to, ker so živci otroški še mladi, ali pa zato, ker se otrok čudi nespособnim za brambo. Tudi tesnost in obupljivost sta kaj radi pri otrocih. O vsakem bolj težkem delu otrok obupuje, pred ko stopi pred učitelja ali pred duhovnika, navdaja ga neka tesnost, koji ne ve prav vzroka. — Strah in groza pa užé nista več nenevarna, ker iz teh lahko najmanjši šum, tresk ali tlesk izcimi presenečenje. Iz presenečenja v veliki meri, n. pr. če kdo v tihí noči pride otroku za hrbet in zakričí, ali če ga počaka na slaboglasnem mestu, zgodi se lahko nesreča. Naj otrok še tolikokrat sliši v šoli in doma: ni strahov, uprav s tem, da mu pravite: ni strahov, otrok vendar skuša misliti, da so. Tako dosežemo z ničevim sredstvom, če užé ne nasprotni, vsaj nepovoljni uspeh. O negativnem zatrevanju otroku vendar ostaje še kolikor toliko pozitivne vere, če ne prej, pa tedaj, ko pride v tak čas in prostor, kjer baje straši. Toliko o strahu o obče. Prava naloga pa mi je govoriti o strahovih.

Strahovi so mej našim národom nadnaravna bitja, človeku kolikor toliko sovražna, koja imajo začetek celó v paganstvu, v mešanici paganski in kristijanski ali pa samo v krščanski veri. Vrste strahov in strašil so po obliki, kraji in času mnogobrojne in različne. Sploh ljudstvo veruje, da so strahovi duhovi. Hudobec sam večkrat prevzema kako ulogo. Včasih je strahu samo slušati, samo videti v najrazličnejših oblikah kot belo ženo, belo kobilo, kozla, lisico (v to potvara se nekda hudobec sam), psa, temno senco, svitel plamen, človeka brez glave i. t. d. Strah, kojega je slišati, je tudi jako raznovrsten: ropotanje, sekanje, vzdihí, jok, mranje, žvižganje (hudobčev znak), šum, piš, podiranje i. t. d. Teh dogodkov bi bila lahko cela literatura. Mej národom je pa še te vere mnogo, mnogo. Da se duše hodijo „nazaj vicat“, to ljudstvo také trdno veruje, kot kako versko dogmo, če ne še bolj. Kjer drevo škriplje, veter žvižga skozi špranje, po drevju, po telegrafski žici, tam se duše vicajo. Pisec teh vrstic slišal je v svoji rojstni vasi, da so vpletali na konec rožnega venca še „en očenaš in češenosimarijo za tiste duše, ki po gorah in vodah konec jemljejo in nobene pomoči nemajo“. Gotovo je, da tukaj niso mislili živih nesrečnikov, ki se mučijo po gorah in vodah v temni noči, marveč duše, ki nemajo nikake pomoči.

V národu je vera v vicevanje duhov utrjena na to, da smrt življenja ne uniči, marveč le izpremeni, da duša v svoji zavesti živi vekomaj. Toda življenje po smrti ima še vedno neko vkupnost s tem svetom in je sploh neko poluživljenje, mračno, neprijazno, živečemu človeku nenavadno. Vračanje mrtvecev ni grozno in mračno živim ljudem, temveč je tudi mrtvim muka. Tako si ljudstvo misli to vkupnost. Zdi se, da tudi postavljanje znamenj ali pilov, kapelic in križev na križpotji ni popolnoma samo v spomin tam umrlim zemljanom. Če je kdo nagloma umrl ob poti, postavijo mu križ, da se duša ne hodi tja vicat. Videvanje duhov je zmota, da kdo res videva duhove, v kojih eksistenco veruje, in ž njimi občuje. Ta vera sega v najtemnejši stari vek ter je skoro pri vseh naravnih in pozitivnih religijah utrjena.

Strahovi se pa ne prikazujejo vedno, ne vsakemu, ne povsod. Čas jim je določen na večer. „Mrak“ je možko bitje, ki hodi o mraku okolo. Pravi čas vsem strahovom pa je usodepolna ura jednajsta. Koliko pesnikov je užé uporabilo ta trenotek, da so z zadujim udarcem polunočne ure dali pravi efekt svoji pesmi. Gotovi dnevi so strahovom bolj ugodni kot navadni. Straši rado po vseh odljudnih, temnih in neprijaznih krajih. Razpotja, znamenja, pokopališča so strahovom varna zavetišča.

Ako pomislimo torej, koliko prilik nuja otroku gradiva za strah in vero v strahove, moramo nehoté priznati, da treba osobite opreznosti, če hočemo otroka tako vzgojiti, da ne bode strahopetnež. Tù sliši posle, tam roditelje, stare ženice, sive starčke, stare vojake, da se pogovarjajo, kako tù in tam straši, da se tù in tam prikazuje nekdo, ki „nazaj“ hodi. Izumili so celo formulo, kako je z duhom govoriti . . . „Kdo si božji?“ ali „če si božji, povej, česa potrebuješ!“ Prelepa Gorazdova pesem „Mejnik“ osnovana je na taki podlagi. „Koledar“ pa, kjer je ponatisnena, pride deci v roke, če ne v šoli, pa doma. Z umno in primerno razlago bi se to užé nekako odvrnilo, toda Bog vedi, kje so taki roditelji, ki bi pazili na vsako knjigo, koje imajo dobiti otroci v roke.

Preservativna sredstva so sevéda tudi tù najboljša. Težko pa je vzgojo uravnati takó, da ne bi otrok ničesar slišal o strahovih in prikaznih. Vender bi bilo priporočati kot prvo sredstvo: paziti, da otrok o strahovih ničesar ne sliši, drugo pa, koje treba često uporabljati: učinek strahovitih dogodkov uničiti in kolikor mogoče razpršiti z naravnim razlaganjem njegovega povoda.

Domača vzgoja.

Piše Jakob Dimnik.

(Dalje.)

Ljubi otrok! Bog je popolnoma dober in v njem ni nič slabega. Bog ljubi in stori le to, kar je prav in dobro. Bog sovraži greh in vse, kar je slabo in hudobno. Bog hoče, da si tudi ti dober in ne hudoben. Bog ljubi dobrega, pobožnega in pridnega otroka. Dobremu otroku daje Bog srečo, hudobnega pa kaznuje. Otrok, ki Boga uboga, raste, zelení, cvetè in rodi dober sad, kakor drevo ob čistem potoku.

Ljubi otrok! Sedaj užé precej veš o Bogu. Imej le Boga rad, tako rad, kakor le moreš. Nič na svetu ti ne sme biti tako ljubo, kakor Bog. Le veseli se, da je Bog in da užé toliko o njem veš. Le veseli se, da je Bog tako ljubeznjiv in dober. Misli večkrat: O Bog, ker je užé to tako dobro, kar nam daješ, kako dober moraš biti še-le ti! O Bog, svet in vse, kar pride od tebe, je užé tako lepo, kako lep moraš biti še-le ti! Kdo bi se pač ne veselil, da je Bog! Delaj Bogu vedno mnogo veselja. Njega ne veselí ne zlato in ne srebro; ampak le to ga veseli, če vidi, da si prav priden in pobožen. Zato pogosto misli: O Bog! Ti delaš mi vedno toliko veselja. Jaz hočem biti vedno prav dober in pobožen, saj to ti dela največje veselje!

Otrok moj! Misli tudi prav pogosto in rad na Boga! Govori večkrat z Bogom! Gotovo te bode slišal. Ako imaš zvršiti kako težko delo, misli si: Stori bodem to zato, ker Bog to želi. Če si bolan, misli si: Kar ti hočeš, o Bog! je vse dobro, tudi če se nam slabo zdí. Če bi rad grešil, si misli: Bog me vidi, on me bode kaznoval; ne bodem grešil. Le pogosto misli: O Bog, ti me povsodi vidiš, po noči in po dnevi, domá in na polji. Otrok, ki misli večkrat na Boga, ostane pobožen in dober.

Otrok moj! Bog ti daje mnogo dobrega. Le zahvali se mu za vse, kar ti daje. Kadar vstaneš, reci: O Bog! zahvaljujem se ti za spanje, ki me je okrepčalo ter me sto-